

SPIS TREŚCI

Od Autora	137
Wstęp	15
Rozdział 1. Warunki powstania i rozwoju psychologii	19
Co to jest psychologia?	19
Przegląd warunków rozwoju psychologii	21
Rola przeżyć samozachowawczych	21
Przeżycia refleksyjne	23
Obserwacja nad postępowaniem ludzi	24
Wpływ koncepcji filozoficznych	25
Wpływ koncepcji ramowych na koncepcje pochodne	26
Wpływ postronnych nauk i pojęć	28
Wpływ idei społecznych	29
Wpływ ustroju gospodarczego i społeczno-politycznego	31
Wpływ łączny warunków różnych	32
Osobowościowe warunki pracy psychologicznej	33
Refleksje	34
Rozdział 2. Psychologia starożytna i scholastyczna	35
Tradycje animistyczne	35
Platon. Idealistyczna koncepcja duszy	36
Nurt materialistyczny w psychologii starożytnej	38
Arystoteles — systematyk problematyki psychologicznej	40
Rozprawa <i>De anima</i> (O duszy)	41
Sposób rozumowania Arystotelesa	43
Poznanie i rozum w psychologii Arystotelesa	44
Kultura hellenistyczna a psychologia	45
„Charaktery” Teofrasta	47
Od hellenizmu do scholastyki	48
Psychologia scholastyczna	50
Refleksje	51
Rozdział 3. Warunki powstania psychologii nowożytnej	53
Warunki powstania nauki nowożytnej	53
Walka z arystotelizmem i z nauką scholastyczną	56
Ideały nauki nowożytnej	58

Fizykalny wzorzec nauki	60
Refleksje	62
R o z d z i a ł 4. Kartezjusz, kartezjanizm i psychologia umysłu	63
Kartezjusz	63
Dualizm ontologiczny Kartezjusza	64
„Dusza a ciało” w ujęciu Kartezjusza	64
Subiektywistyczna koncepcja psychiki	66
Psychologia umysłu u angielskich empirystów	67
Locke’a analiza idei (umysłu)	68
Sensualizm Condillaca	70
Nurt materialistyczny w psychologii umysłu	73
Materialistyczno-mechanistyczna koncepcja psychiki	74
Refleksje	76
R o z d z i a ł 5. Geneza i rozwój nowożytnego asocjacionizmu	77
Pojęcie i problem asocjacionizmu	77
Pogląd T. Hobbesa na ciąg wyobrażeń	78
Stanowisko Hume’a w kwestii praw asocjacji	81
Asocjacionizm Dawida Hartleya jako system psychologiczny	82
Asocjacionizm w psychologii Jamesa Milla i Johna St. Milla	85
Asocjacionizm A. Baina i H. Spencera	86
Asocjacionizm w psychologii eksperymentalnej	88
Refleksje	89
R o z d z i a ł 6. Rozwój psychologii umysłu	91
Zróżnicowanie psychologii umysłu	91
Francuska psychologia aforystyczna i rozważaniowa	91
Naturalizm i emocjonalizm J. J. Rousseau’a	93
Spirytualistyczna psychologia Maine de Birana i opozycja antyintelektualistyczna	94
Leibniz i pojęcie podświadomości	95
Psychologia rozważaniowa w Niemczech	97
Herbartowska „mechanika wyobrażeń”	98
Idee jako wyobrażenia odtwórcze	100
Dynamiczne pojmowanie „gry wyobrażeń” i nauka o apercepcji	100
Próba Herberta z matematyzowania psychologii	102
Herbartyzm	103
Schopenhauer i nurt irracjonalistyczny w psychologii niemieckiej	104
„Psychologia medyczna” Lotzego	105
Wkład filozofii do psychologii	106
Kryteria naukowości psychologii	108
Ogólna charakterystyka rozwoju psychologii naukowej	109
Refleksje	111
R o z d z i a ł 7. Prekursorzy psychologii eksperymentalnej	112
Stan wiedzy przyrodniczej o człowieku do końca w. XVIII	112
Rozwój anatomii i fizjologii układu nerwowego	113
Rozwój badań nad czynnościami nerwów	115
Johannes Müller i teoria „swoistych energii nerwowych”	116
Optyka fizjologiczna Helmholtza i jego empirystyczna teoria spostrzegania	119

Materializm fizjologiczny w psychologii	122
Refleksje	123
Rozdział 8. Geneza i rozwój psychofizyki	124
Początki psychofizyki	124
Podstawy psychofizyki Fechnera	126
Koncepcja paralelizmu psychofizycznego	126
Droga od „klasycznej” psychofizyki do psychologii wrażeń zmysłowych	128
Refleksje	131
Rozdział 9. Psychologia Wilhelma Wundta i jego szkoły	133
Ogólna charakterystyka psychologicznej działalności Wundta i jego kariery naukowej	133
Pracownia lipska; prace i uczniowie	134
Etapy działalności naukowej i pisarskiej Wundta	135
Wundtowski program badań w zakresie psychologii fizjologicznej	137
Ogólna charakterystyka Wundtowskiej psychologii fizjologicznej	138
Świadomościowa koncepcja psychiki i metoda introspekcji	139
Aktualistyczna koncepcja psychiki	141
Analiza psychologiczna; elementy i struktury psychiczne	142
Paralelizm psychofizyczny w teorii psychologicznej Wundta	144
Teoria apercepcji	145
Teoria „rezultant psychicznych”	146
Refleksje	148
Rozdział 10. Rozkwit i kryzys psychologii eksperymentalnej	149
Stabilizacja i rozkwit psychologii eksperymentalnej	149
Wundtyzm	150
Era psychofizjologii	152
Psychofizjologia w Niemczech — H. Ebbinghaus, G. E. Müller, C. Stumpf	153
Psychofizjologia we Francji i w Anglii — Ribot, Bourdon, Binet	155
Psychologia w St. Zjednoczonych A. P. — Titchener i James	156
Brentano. Protest przeciwko psychofizjologii	156
Brentanizm i tzw. psychologia czysta	161
Psychologia postaci	162
Refleksje	166
Rozdział 11. Typowe wyposażenie pracowni psychologii eksperymentalnej	167
Pracownie naukowe psychologii eksperymentalnej	167
Czasomierze	168
Aparaty rejestracyjne i pomocnicze	170
Urządzenia do psychologicznej optyki i akustyki	171
Estezjometry i dynamometry	172
Sprzęt do demonstrowania tzw. złudzeń zmysłowych	173
Tachistoskopy, mnemometry	174
Aparaty psychofizjologiczne	175
Pomoce graficzne	176
Refleksje	178

Rozdział 12. Geneza i rozwój behawioryzmu	179
Geneza psychologii zwierząt	179
Obiektywizm i mechanicyzm w psychologii zwierząt	181
Spór w sprawie plastyczności zachowania się zwierząt	182
Edward Thorndike i psychologia uczenia się	183
Metoda labiryntu w psychologii	186
John Watson i behawioryzm	187
Ruch behawiorystyczny w psychologii	190
Tło ruchu behawiorystycznego w psychologii	191
Realność behawiorystycznego programu psychologii	193
Refleksje	194
Rozdział 13. Geneza i rozwój refleksologii	195
Refleksologia rosyjska	195
Refleksologia Biechtieriewa	196
Nauka Pawłowa jako fizjologia czynności mózgu i jako swoista postać psychologii	198
Stanowisko Pawłowa wobec psychologii	199
Pawłowizm w psychologii	201
Konsekwencje pawłowizmu	201
Psychologia materializmu dialektycznego	203
Refleksje nad całokształtem psychologii obiektywnej	206
Rozdział 14. Wkład medycyny do psychologii i geneza psychologii klinicznej	207
Medycyna a psychologia	207
Droga od psychiatrii do psychologii głębi	208
Źródła psychoanalizy	211
Droga Freuda do psychoanalizy	214
Metoda psychoanalizy	215
Podstawowe pojęcia psychoanalizy	216
Konsekwencje psychoanalizy	217
Ruch psychoanalityczny w psychologii	217
Psychologia indywidualna Alfreda Adlera	219
Medycyna a typologia charakterów	221
Konstytucjonalizm Kretschmera	223
Medyczna diagnostyka osobowości	226
„Projekcyjna” metoda psychodiagnostyczna Rorschacha	226
Psychosomatyka	228
Wkład psychologii do medycyny — psychologia kliniczna	229
Refleksje	231
Rozdział 15. Ewolucjonizm w psychologii	233
Rozwój i wpływ ewolucjonizmu	233
Ewolucjonistyczna psychologia Spencera	235
Ewolucjonizm a psychologia funkcjonalna	236
Funkcjonalna teoria myślenia Johna Deweya	237
Ewolucjonizm a sprawa instynktów u człowieka	239
Hormizm W. McDougalla	241
Dalszy rozwój „instynktologii”	244
Ewolucjonizm w psychofizjologii	245

Ewolucjonizm w psychologii rozwojowej	247
Refleksje	248
Rozdział 16. Geneza psychologii rozwojowej	250
Dwa znaczenia „psychologii rozwojowej”	250
Psychologia rozwojowa a wychowawcza	252
Przednaukowe zapatrywania na psychikę dzieci	253
Początki badań naukowych nad psychiką dzieci	254
Dzieło W. Preyera	255
Stabilizacja nowej gałęzi psychologii	256
Pierwsze teorie naukowe w psychologii rozwojowej	258
Teoria dwóch czynników rozwoju psychicznego	259
Postępy badań nad rozwojem psychicznym	260
Wkład J. Piageta do psychologii rozwojowej	263
Badania systematyczne i problemy dalsze	265
Refleksje	266
Rozdział 17. Droga od psychologii pamięci i uczenia się do psychodidaktyki	267
Wieloznaczność pojęcia „psychologia wychowawcza”	267
Geneza problemu uczenia się	268
Rzut oka na postępy psychologii uczenia się	268
E. Ebbinghaus; badania nad pamięcią	270
E. Thorndike’a psychologia uczenia się	274
E. Thorndike’a prawa uczenia się	275
Wkład E. Meumann’a do psychologii uczenia się	277
Pawłowizm a psychologia uczenia się	279
Skinner i maszyny do uczenia się	280
Przeobrażenia w problematyce psychologii uczenia się	282
Rozwój problematyki psychologii wychowawczej	284
Psychodidaktyka	285
Refleksje	286
Rozdział 18. Geneza psychologii różnic i nauki o testach	287
Przedmiot psychologii różnic	287
Franciszek Galton i sprawa dziedziczenia genialności	288
Początki teorii i praktyki testów psychologicznych	290
Skala inteligencji Bineta	291
Rozwój teorii inteligencji ogólnej	293
Spór co do wrodzoności inteligencji ogólnej	294
Zróżnicowanie testów psychologicznych	296
Testy inteligencji Wechslera	297
Testy wiadomości (egzaminacyjne)	299
Testy charakterologiczne a testy umysłowe	299
Spór o testy i perspektywy „testologii”	300
Dyscypliny pochodne (psychodidaktyka i psychopedagogika)	302
Refleksje	302
Rozdział 19. Droga od psychotechniki do psychologii pracy	303
Psychologia różnic a psychotechnika	303

Ekonomiczne źródło psychotechniki	304
Taylorizm i badania nad ruchami w pracy fabrycznej	304
Początki, rozkwit i kryzys psychotechniki	306
Ramowy problem psychotechniki: przystosowanie zdolności do obiektywnych wymagań pracy	308
Komplikacja problematyki i rozwój metody psychotechniki	308
Psychologia inżynierska	310
Psychologia pracy	312
Psychologia pracy w ramach ogólnej nauki o pracy	313
Refleksje	314
R o z d z i a ł 20. Przeobrażenia psychologii społecznej	316
Spór o przedmiot psychologii społecznej	316
Rozbieżności w ujmowaniu przedmiotu i problematyki psychologii społecznej	317
Początki psychologii społecznej	319
Początki eksperymentalnej psychologii społecznej — dzieło Moedego	321
Rozwój eksperymentalnej psychologii społecznej	322
Rozwój koncepcji teoretycznych w psychologii społecznej	323
Odwrót od biologizmu	325
Koncepcja „sieci” zależności	326
Współczesne problemy psychologii społecznej	326
Proces różnicowania się psychologii społecznej	328
Psychologia społeczna nauki (a socjologia nauki)	329
Socjopsychologiczna problematyka pracy naukowej	331
Koncepcja „biografii ogólnej”	332
Psychologia społeczna a psychiatria	332
Refleksje	333
R o z d z i a ł 21. Rozwój etnopsychologii	334
Etnografia a psychologia	334
Powstawanie etnopsychologii na tle dziejów etnografii	335
Główne problemy etnopsychologii	338
Metody etnopsychologii	339
Metoda i teoria funkcjonalna B. Malinowskiego	340
Problem magicznej postawy wobec rzeczywistości	342
Znaki magiczne	344
Praktyki magiczne	345
Sprawa prelogicznego charakteru myślenia ludzi pierwotnych	346
Animizm jako składnik światopoglądu ludów pierwotnych	346
Refleksje	347
R o z d z i a ł 22. Geneza i zróżnicowanie psychologii humanistycznej	349
Droga od problematyki przyrodniczej do humanistycznej w psychologii	349
Ogólna psychologia humanistyczna a jej szczegółowe rozdziały	352
Metody robocze w humanistycznych gałęziach psychologii	353
Geneza psychologii sztuki	356
Przeżycia estetyczne — kontemplacja estetyczna	357
Potrzeba przeżyć estetycznych	359
Teoria wczuwania się estetycznego Th. Lippsa	360
Typowe postawy wobec dzieł sztuki	361
Psychologia twórczości naukowej	363
Refleksje	366

Rozdział 23. Geneza nauki o osobowości	367
Osobowość — od pojęcia do nauki	367
Istotny sens nauki o osobowości	368
Rola nauki o osobowości w teorii zjawisk psychicznych	370
Główne wątki w historii nauki o osobowości	372
Wątek moralistyczny	372
Wątek literacki	373
Wątek psychodiagnostyczny	374
Wątki typologiczne	376
Rola ruchu testowego w powstawaniu nauki o osobowości	376
Główne pojęcia nauki o osobowości	377
Główne problemy nauki o osobowości	379
Rozwój koncepcji w sprawie „istoty” osobowości	379
Geneza zagadnienia budowy osobowości	382
Rozwój problemu powstawania osobowości	385
Rozwój problemu rozpadu osobowości	386
Rozwój typologii i klasyfikacji osobowości	387
Rozwój praktycznej diagnostyki osobowości	390
Refleksje	392
Rozdział 24. Psychologia w Polsce	393
Warunki rozwojowe psychologii w Polsce	393
Początki przednaukowe	394
Pionierzy psychologii naukowej	395
Pierwsze pracownie psychologiczne i ich założyciele	396
Psychologia w Warszawie	397
Psychologia polska w latach międzywojennych	398
Psychologia ogólna	400
Psychologia wychowawcza	402
Testy psychologiczne w Polsce	405
Pogranicze między psychologią a naukami społecznymi	406
Wkład lekarzy i przyrodników do psychologii	407
Psychologia polska po roku 1945	409
Refleksje	411
Rozdział 25. Zróżnicowanie i integracja nauk psychologicznych	412
Proces różnicowania się psychologii i wynikające stąd problemy	412
Ogólna charakterystyka tendencji rozwojowych w nauce nowożytnej	413
Proces specjalizacji nauk	415
Proces integracji nauki i zjawiska pochodne	417
Czynniki zróżnicowywania się psychologii	419
Kryteria odrębności poszczególnych nauk psychologicznych	423
Sprawa klasyfikacji nauk psychologicznych	425
Układ według schematu: od psychologii ogólnej do nauk specjalistycznych	426
Układ według schematu: nauki przyrodnicze a humanistyczne	427
Układ według schematu: teoria a praktyka	428
Układ według różnic metodologicznych	429
Kierunki integracji nauk i wiedzy psychologicznej	431
Integracja poprzez badania kompleksowe	433
Integracja poprzez próby systematyzacji i uogólnień teoretycznych	434
Refleksje	435

Rozdział 26. Porównania retrospektywne i aktualne perspektywy dalszego rozwoju psychologii	436
Problemy do rozpatrzenia	436
„Stan posiadania” psychologii	436
Psychologia dziś a sto lat temu	437
Psychologia a potrzeby społeczne	438
Perspektywy	440
Chronologia ważnych wydarzeń w dziejach psychologii	422
Międzynarodowe kongresy psychologii	448
Bibliografia	449
Indeks autorów	451